

1

OMUHANŪZI

Enshokolezi

Ecigabi cirhanzi c'eci citabu ciderhwa: «Ebinwa by'Omuhānūzi». Omu ci hebraniya Omuhānūzi aderhwa Koheleti. Koheleti kwo kuderha: omuntu ohanūla omu ndêko. Omuhānūzi anaciderhe «Mwana wa Daudi Mwami w'e Yeruzalemu,. Kwo binali, owayandikaga eci citabu arhali Salomoni, ci wundi muntu waderhaga mpu Salomoni ye wacyandikaga. Owayandikaga eci citabu alonzagya engerêrezo zâge zifungirwe n'omuntu mukengwa bwenêne.

Eci citabu cirharhondekanya bwinja ebinwa. Cinakavanga engerêrezo n'okugalukagaluka omu binwa byashambirwe mîra. «Busha buno, ngasi kantu koshi kabâ ka busha» (1,2; 12,8). Akalamo k'omuntu ebâ ntondekanye y'ebijiro bya ngasi lubero birhagwerhi nda na mugongo (3,1-11). Akalamo kahwêra omu malibuko g'omu bushosi (12,1-7). Obuzinda bw'omuntu kuli kufa. Boshi kufa bânafê (3,14-20).

Idôso ly'ecitabu c'Omuhānūzi lyo na liguma n'idôso lya Ayubu. Ishuzo ly'Omuhānūzi lidesire mpu: «Okuli kurhahemberwa hano igulu». Ayubu n'omuhānūzi bo baguma bulya omuhānūzi ali muntu ôrhâgwerhe malibuko. Arhalonza okushambâla ebiyêrekere amalibuko aka Ayubu walibuzibagwa bwenêne. Omuhānūzi abona kwone oku amasima ga hano igulu gaba ga busha. Acirhuliriza n'obushagaluke busungunu bw'akalamo ka hano igulu (3,12-13; 8-15; 9,7-9).

Omuhānūzi ali muntu wa buyemêre, cikwone ôrhadekereza murhima kulya kuba akalamo k'abantu karhegekwa na Nyamuzinda. Omuhānūzi ayemêra okurhahêka Nyamuzinda lubanja (3,11-14; 7,13). Okushimba amarhegeko ga Nnâmahanga n'okumukenga kuli kwa bulagirire bulya Ye yishi byoshi. Ecitabu c'Omuhānūzi ciyêrekana okuja enyanya kw'enyigirizo z'idini, ci rhuyigîriza oku kurhegesirwe okuyâka akalamo kinja ka hano igulu kône omuntu amanye mpu amahika. Obugale burhankalerha akalamo kinja kw'okuli.

EBIRIMWO

1. *Ecigabi cirhanzi: Akalamo ka Salomoni: cigabi 1-2* 2.
2. *Ecigabi ca kabirhi: Okufa n'omulala: c. 3,1-16* 3.
3. *Ecigabi ca kasharhu: Amahano ga ngasi lubero: c. 7-12* .

1

¹ Emyanzi y'Omuhānūzi Koheleti, mwene Daudi, mwami w'e Yeruzalemu.

Ecigabi cirhanzi Enshula-mwanzi

² Busha-busha, gwarhi omuhānūzi Koheleti, busha bwenêne. Byoshi bunabâ busha. ³ Bunguke buci omuntu akûla omu kurhama arhama hano îdako ly'izûba? ⁴ Abarhanzi banagende, abandi bayishe, erhi n'igulu ho linyôsire liri. ⁵ Onabone izûba linyonyôke, izûba lizike, obone ligende lihike, lijinyonyôkera emunda lyajâga. ⁶ Empûsi onabone erhenge njir'îdako eyêrekere njira-nyanya, obone erhangibinduluka, kandi ehârûle. ⁷ Enyîshi zoshi ebwa nyanja zija n'enyanya erhanayunjule, n'enyîshi zirhahwa zirhabululira emunda zâhwêra. ⁸ Ntaco cirharhamya. Ntaye wakaderha mpu aga masû garhabonaga obu, nisi erhi mpu aga marhwiri garhasag'iyumva gasîme!

⁹ Okwali kwo kwanabâ, n'okwabire kwacibâ; na nta kantu kahyahya hanola îdako ly'izûba. ¹⁰ Nka kula akantu baderhire, mpu: «lâba! mpu kahyahya aka!» Okwola kukola kubîre omu gandi mango. ¹¹ Ci bulya kwone ntaye ocikengire ebya mîra; ciru n'enyuma, ntaye wakengêra omu nsiku zâyisha.

Akalamo ka Salomoni

¹² Niono Koheleti^a, nàli mwami w'Israheli, aha Yeruzalemu. ¹³ Najîre aho nalongereza n'oburhimanya ebijirwa banola îdako ly'izûba byoshi. Wani sho, bushanja bubi Nyamuzinda ahîre abantu. ¹⁴ Nasingirîze ebijirwa hanola îdako ly'izûba: kâli byoshi kubâ kurhebwa kunabâ kubiva empûsi! ¹⁵ Ehiri hiniole hirhankaba hîlongêdu, ehirhahali hirhankaganjirwa omu bindi.

¹⁶ Nacîderhêza niene obwo: nti oburhimanya ngwerhe burhali bunyi, nti burhalusire abantangaga aha Yeruzalemu boshi. Nalolêrize oburhimanya bwoshi n'obumanye bwoshi. ¹⁷ Naciygirize oburhimanya nayiga n'ebiyigwa, nashanga oku isirhe na buhwinja. Nayumwa oku ciru n'okwo, gali mango gafire busha. ¹⁸ Burhimanya bunji, mutula munji, obumanye oku buli bunji kwo bunarhamya.

Kohelet/Ecclesiastes 1

דְּבַרִי קִהְלֵת בֶּן־דָּוִד מֶלֶךְ בִּירוּשָׁלַם׃¹
הִבֵּל הַבָּלִים אָמַר קִהְלֵת הִבֵּל הַבָּלִים הַכֹּל הַבָּל׃²
מֵה־יִתְרוֹן לְאָדָם בְּכָל־עֲמָל׃ שִׁיעֲמַל תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ׃³
דֹּר הַלֵּךְ וְדֹר בָּא וְהָאָרֶץ לְעוֹלָם עֹמֶדֶת׃⁴
וְזָרַח הַשָּׁמֶשׁ וְגַם הַשָּׁמֶשׁ וְאֵל־מְקוֹמוֹ שׁוֹאֵף זֹרֶחַ הוּא שֵׁם׃⁵
הוֹלֵךְ אֶל־דְּרוֹם וְסוּבֵב אֶל־צָפוֹן סוּבֵב סָבִב הוֹלֵךְ הָרוּחַ וְעַל־סִבְיַתָיו שֵׁב הָרוּחַ׃⁶
כָּל־הַנְּחִלִים הַלְכִים אֶל־הַיָּם וְהַיָּם אֵינּוּ מֵלֵא אֶל־מְקוֹם שֶׁהַנְּחִלִים הַלְכִים שֵׁם הֵם שָׂבִים לְלֶכֶת׃⁷
כָּל־הַדְּבָרִים יִגְעִים לֹא־יִוָּכַל אִישׁ לְדַבֵּר לֹא־תִשְׁבַּע עֵינָיו לְרָאוֹת וְלֹא־תִמְלֵא אָזְנוֹ מִשְׁמַע׃⁸
מֵה־שִׁהֵהּ הוּא שִׁיֵּהֶה וּמֵה־שִׁבְעֵהּ הוּא שִׁיעֵשׂה וְאִין כָּל־חֵדֶשׁ תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ׃⁹
יֵשׁ דְּבָר שִׁיאֲמַר רָאֵה־זֶה חֵדֶשׁ הוּא כְּבָר הִיָּה לְעֹלָמִים אֲשֶׁר הִיָּה מִלְפָּנָיו׃¹⁰
אִין זְכָרוֹן לְרֹאשֵׁי וְגַם לְאַחֲרָיִים שִׁיֵּהִיו לֹא־יֵהִיָּה לָהֶם זְכָרוֹן עִם שִׁיֵּהִיו לְאַחֲרָהּ׃ פ׃¹¹
אֲנִי קִהְלֵת הֵיְתִי מֶלֶךְ עַל־יִשְׂרָאֵל בִּירוּשָׁלַם׃¹²
וְנִתְתִי אֶת־לִבִּי לְדָרוֹשׁ וְלִתּוֹר בַּחֲקָמָה עַל כָּל־אֲשֶׁר נַעֲשֵׂה תַּחַת הַשָּׁמַיִם׃¹³
הוּא עֲבָן רָע נָתַן אֱלֹהִים לְבָנֵי הָאָדָם לְעֵנֹת בּוֹ׃
רְאִיתִי אֶת־כָּל־הַמַּעֲשִׂים שֶׁנַּעֲשׂוּ תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ וְהִנֵּה הַכֹּל הַבָּל וְרַעוּת רוּחַ׃¹⁴
מַעֲשֵׂת לֹא־יִוָּכַל לְתַקֵּן וְחִסְרוֹן לֹא־יִוָּכַל לְהַמְנוֹת׃¹⁵
דְּבַרְתִּי אֲנִי עִם־לִבִּי לֵאמֹר אֲנִי הִנֵּה הִגְדַּלְתִּי וְהוֹסַפְתִּי חֲכָמָה עַל כָּל־אֲשֶׁר־הִיָּה לִפְנֵי עַל־יְרוּשָׁלַם׃¹⁶
וְלִבִּי רָאֵה הַרְבֵּה חֲכָמָה וְדַעַת׃
וְאִתְּנָה לִבִּי לְדַעַת חֲכָמָה וְדַעַת הוֹלְלוֹת וְשִׁכְלוֹת׃ יְדַעְתִּי שֶׁגַם־זֶה הוּא רַעִיוֹן רוּחַ׃¹⁷
כִּי בָרַב חֲכָמָה רַב־קַעַס וְיֹסִיף דַּעַת וְיֹסִיף מְכָאֹב׃¹⁸

2

¹ Naderha obwo: nti nkola narhangirêreza n'ebinuna: lâba iragi! nakwo kurhebwa. ² Amasheka, nti: isirhe! Ebinuna nti cirigi cici? ³ Nalonza okugereka omubiri gwani omu ndalwe, n'omurhima nagubêza omu burhimanya; nalonza okucishwekera oku isirhe, nti nyumwe obununu abantu bayumva, n'ebi bajira omu buzine bwabo banôla îdako ly'izûba. ⁴ Naja omu by'obukulu, nayûbaka enyumpa nênenê, nahinga ishwa ly'emizabibu. ⁵ Njira amasâne n'emirhi y'amalehe, nta mulehe ntahiragamwo. ⁶ Nasika ebiyanja by'amîshi nti nkazidômereramwo amasâne. ⁷ Nabona nashigwa n'abashizi, nashigwa n'abajanyere. Naluza abantu, naluza n'ebîntu, enkafu n'ebibuzi, kulya ku rhasagiboneka bundi aha Yeruzalemu. ⁸ Nalundula ensaranga n'amasholo, nayûbaka ecibikiro c'abâmi naluza n'ebihugo; najaho nalâlîka abimbiza b'abalume n'ababakazi, ebi abantu balimbamwo byoshî, nabumba amasanduku n'amasanduku. ⁹ Nagala narhaluka abantangaga aha Yeruzalemu, erhi nangwerhage n'obushinganyanya obwo^b. ¹⁰ Eb' îsù lisîma byoshi nalihabyo, ngasi hinunu omurhima gusîma hyoshi, ntahyo naguyîmire, omukolo gwâni gwoshi nayumva gunansimîsize, kwabâ kwo na kwâni omu mirimo yoshi. ¹¹ Nagerêreza ebiyêrekire emikolo amaboko gâni gakola, n'ebiyêrekire okurhama nârhamire, nti kwoshi kwamabâ kurhebwa, nti na nta bunguke bubâ hanôla igulu.

¹² Nadôsa emirhima oku biyêrekire oburhimanya, obuhwinja n'isirhe. Ka ndolage! owayîma omu bya

^a1.12 Niono "Muhanûzi", kuli kuderha olya mwandisi wayandikaga ecigabi cinene c'ecira citabu, cidesirwe oku mpu ye mwami Salomoni, mwami w'Israheli, kulya kuba ye wali muntu w'obukengere bunji.

^b2.9 2, 9: Oku biyêrekire obugale bwa mwami Salomoni, lola muli 1 Bam 10, 14-25; 2 Nga 9, 13-28; oku biyêrekire obushinganyanya bwâge, olole muli 1 Bam 3-4. 2, 12: Akaba kwo binali oburhimanya n'obwenge bijira amakwanane manji, ago makwanane gali ga busha bulya abandi bantu banagashereze, bulya oburhimanya n'obwenge byoshi kuhwa byanacihwe.

mwami bici ajira? Bici byajizirwe!.¹³ Mbwinage neci oku oburhimanya bwo bukulu oku isirhe, n'omûshi gwo mukulu aha budufu: ¹⁴ Omurhimanya anabone aha agera, oku omusirhe aja atunduza. Kubàge! Ci kwone mmanyire oku bombi obuzinda bwabo buli buguma.

¹⁵ Naderha obwo, nti oku omusirhe ayishibâ kwo n'omurhimanya ayishibâ, akabâ ntyo, oburhimanya buligi bwa cici? Naderha obwo nti nakwo kunali ku rhebwa. ¹⁶ Bulyala ntaye okengerwa kasanzi, ôli omurhimanya, ôli omusirhe; erhi ensiku zinalondana nka kanga, erhi bamanayibagira bombi na bombi; omurhimanya kufa anafa aka omusirhe. ¹⁷ Akalamo ntakawirirwa, bulyala okuba hanôla igulu ntakusîma; byoshi kuli kurhebwa, ganali mango gafire busha.

¹⁸ Ntasîma bankwirize omukolo nakozire hanôla igulu, omukolo ndekire omwana wayishiyîma omu byâni. ¹⁹ Câba mushâna, ndi omanyire erhi ayishibâ murhimanya erhi musirhe? Ye wanayishiyîma omu mirimo yâni yoshi, muli ebira byajâgamwo entûbano n'oburhimanya bw'obuzîne bwâni bwoshi. Nanga kuli kurhebwa kunali kuhaba lwoshi. ²⁰ Mpakanyirage okurhama narhamire hano igulu.

²¹ Omuntu wakozire n'oburhimanya, n'obulenga, anayêrekana oku aha shire, ebyâge abisigire omwôlo! ²² Bunguke buci akûzirage omu kurhama a rhamire, omu misi yoshi ajizire, amango acihali? ²³ N'ensiku zâge z'amalibuko, n'okugenderera akazagigenderera ebyage, n'okurhanya akazagilâla arhanya? Kurhebwa okwo hacu.

²⁴ Okusîma kw'omuntu, kunali okulya n'okunywa, n'amango minja omu mukolo^c. Kwo nambona nk'ebyo byoshi omu nfone za Nyamuzinda birhenga, ²⁵ bulyala obugale n'obukenyi Nyamuzinda birhengakwo: ²⁶ oyu alonzize anamuhe okurhimanya, okumanya n'okusîma, anarhume n'omunya-byâha mpu alongeze analundikire oyu Nyamuzinda arhonyize, nanga, okwo kuli kurhebwa ganali mango gafire busha.

Kohelet/Ecclesiastes 2

אמרתני אני בלבי לכה נגא אנסקה בשמחה וראיה בטוב והנה גם הוא הקבל: ¹
לשחוק אמרתי מהולל ולשמחה מהזזה עשה: ²
תרתי בלבי למשור ב:ין את-בשרי ³
ולבי נהג בחכמה ולקחז בסכלות עד אשר-אראה איזה טוב לבני האדם אשר יעשו תחת השמים מספר ימי חיייהם: ⁴
הגדלתי מעשי בגייתי לי בתים נטעתי לי כרמים: ⁵
עשיתי לי גזות ופרדסים ונטעתי בהם עץ כל-פרי: ⁶
עשיתי לי ברכות מים להשקות מהם יער צומח עצים: ⁷
קניתי עבדים ושפחות ובני-בית היה לי גם מקנה בקר וצאן הרבה היה לי מכל שהיו לפני בירושלם: ⁸
כנסתי לי גם-כסף וזהב וסגלת מלכים והמדינות עשיתי לי שרים ושרות ותענוגת בגי האדם שדה ושדות: ⁹
וגדלתי והוֹספתי מכל שהיה לפני בירושלם אף חכמתי עמדה לי: ¹⁰
וכל אשר שאלו עיני לא אצלתי מהם ¹¹
לא-מנעתי את-לבי מכל-שמחה כי-לבי שמח מכל-עמלי וזה-היה חלקי מכל-עמלי:
וכניתי אני בכל-מעשי שעשו ידי ובעמל שעמלתי לעשות והנה הכל הבלי ורעות רוח ואין יתרון תחת השמש: ¹²
וכניתי אני לראות חכמה והוללות וסכלות כי מה האדם שיבוא אחריו המלך את אשר-קבר עשוהו: ¹³
וראיתי אני שיש יתרון לחכמה מן-הסכלות כיתרון האור מן-החשך: ¹⁴
החכם עיניו בראשו והפסיל בחשך הולך ונדעתי גם-אני שמקרה אחד יקרה את-כלם: ¹⁵
ואמרתני אני בלבי כמקרה הפסיל גם-אני יקרני ולמה חכמתי אני אד יותר ודברתי בלבי שגם-זה הקבל: ¹⁶
כי אין זכרון לחכם עם-הפסיל לעולם בשפכר הימים הבאים הפל נשכח ואיר ימות החכם עם-הפסיל: ¹⁷
ושנאתי את-החיים כי רע עליו המעשה שנעשה תחת השמש כי-הכל הבלי ורעות רוח: ¹⁸
ושנאתי אני את-כל-עמלי שאני עמל תחת השמש שאני חנו לאדם שיהיה אחר: ¹⁹
ומי יודע החכם יהיה או סכל וישלט בכל-עמלי שעמלתי ושחכמתי תחת השמש גם-זה הקבל: ²⁰
וסבותי אני ליאש את-לבי על כל-העמל שעמלתי תחת השמש: ²¹
כי-יש אדם שעמלו בחכמה ונדעו ובכשרון ולאדם שלא עמלו יתנוו חלקו גם-זה הקבל ורעה רבה: ²²
כי מה-הוה לאדם בכל-עמלו וברעיון לבו שהוא עמל תחת השמש: ²³
כי כל-ימינו מקאבים ונעס ענינו גם-בלילה לא-שקב לבו גם-זה הקבל הוא: ²⁴
אין-טוב באדם שיאכל ושתה והראה את-נפשו טוב בעמלו גם-זה ראיתי אני כי מיד האלהים היא: ²⁵
כי מי יאכל ומי יחוש חוץ ממני: ²⁶
כי לאדם שטוב לפניו נתן חכמה ודעת ושמחה
ולחוטא נתן עין לאסוף ולכנוס לתת לטוב לפני האלהים גם-זה הקבל ורעות רוח:

^c2.24 Omwandisi arhamanyiri bwinjinja kurhi akalamo k'omuntu kayishiyôrha enyuma ly'okufâ kwâge, na ntyo, arhankahashîshuza bwinja.

Olufù

- ¹ Ngasi kantu kajira amango gako,
habà n'amango g'okukola ngasi kantu kanali îdako ly'izûba.
- ² Habà amango g'okuburha n'amango g'okufà;
amango g'okurhwerà, n'amango g'okurhwerûla.
- ³ Habà amango g'okuyirha, n'amango g'okufumya; amango g'okushâba, n'amango g'okuyûbaka.
- ⁴ Habà amango g'okulaka, n'amango g'okusheka;
n'amango g'endûlu n'aga okusâma.
- ⁵ Habà amango g'okubanda amabâle, n'amango g'okugarhologola;
amango g'okubagalira, n'ag'okuleka okubagalira.
- ⁶ Habà amango g'okulongereza, n'amango g'okuheza;
amango g'okubîka, n'ag'okukabulira.
- ⁷ Habà amango g'okubera, n'amango g'okuhanga; amango g'okuganîra n'aga okuhulika. ⁸ Haba amango g'okurhonya, n'amango g'okushômba;
amango g'entambala n'aga omurhûla.
- ⁹ Bici omuntu akolera ebi akola? ¹⁰ Ndwirhe nalolêreza obulenga Nyamuzinda aha abantu. ¹¹ Ngasi ehi ajira, hikwânana amango gahyo, ci kwone omu kulola amango goshi, ebi Nyamuzinda ajira kurhenga emurhondêro kuhika ebuzinda, birhumvikana. ¹² Nyumvirhage oku obusîme bw'omuntu mwone bubà omu kununirwa n'omu kushagaluka amango acihali. ¹³ Okulya n'okunywa, okucihâ ehisanzi omu mirimo, eri ngalo ya Nyamuzinda. ¹⁴ Manyire oku oburhegesi bwa Nyamuzinda burhajira mihindûlo. Kala kantu karhajakwo kandi, n'akalâla karhashôsholwakwo: Nyamuzinda alonzize abantu bakazimurhînya. ¹⁵ Ehiri ene, arhali ene erhi hibà; okwayishibà, mîra kwabaga; Nyamuzinda asîma oyu bashimbulwire.
- ¹⁶ Kwone ncidwirhe nasinza hanôla igulu: aha batwira olubanja, bushungu buhali oku ntebe y'omushinganyanya, cishungu cikuli. ¹⁷ Kwo kuderhaga: nti Nyamuzinda atwa olubanja lw'omushinganyanya, atwe n'olw'ecishungu, bu lyala hali amango g'okujirira byoshi hanôla.
- ¹⁸ Nashubiderha kandi obwo, nti kwo abantu banali ntyo: kuderha mpu Nyamuzinda yene abayêrekane oku 3, 9: Omwigiriza acidosize bulya gurhi omuntu arhacihangana okukola na bici birhuma arhindibuka hano igulu? Omwigiriza ashuzize kuli elyo idôso omu mulongo gwa 10 n'ogukulikire oku Nyamuzinda yerhegeka byoshi; rhurhakamanya ebiba Nyamuzinda emurhima, bulya rhuli barhôrho bwenêne embere zâge, co cirhumire erhi Nyamuzinda akashobôza omuntu iragi, kukwanine ashagaluke anakome akagasha. banali, anamanyise oku: omuntu oku wabo muntu ciba ciryanyi kula eciryanyi cinabà. ¹⁹ Neci obuzinda bw'omuntu n'obw'ecintu bwo na buguma, omuntu anafe n'ecintu cifè bombi buzîne buguma babà bagwerhe; eci omuntu alushire ecintu ciri ntaco. ²⁰ Bombi haguma banaja; bombi omu budaka barhenga, n'omu budaka bashubira bombi. ²¹ Ndi omanyire erhi omûka gw'abantu guna sôkere enyanya, erhi omûka gw'ebintu gunayandagalire ekuzimu.
- ²² Niehe mbwine oku okusîma omuntu akasîma, kunali kusîmîsibwa n'emikolo yâge kwone, bulya kwo analemirwe ntyo. Ndi wayishigimuyêreka ebyayishibà enyuma zage?

Kohelet/Ecclesiastes 3

- לָלֵךְ זְמַן וְעַת לְכָל־הַפֶּץ תַּחַת הַשָּׁמַיִם: ¹ ו
- עַת לְלֵדָת וְעַת לְמוֹת עַת לְטֹעַת וְעַת לְעִקּוֹר נְטוּעַ: ²
- עַת לְהַרְוֵל וְעַת לְרִפְאוּ עַת לְפִרְוֹץ וְעַת לְבָנוֹת: ³
- עַת לְבָכוֹת וְעַת לְשִׁחּוֹק עַת סִפּוּד וְעַת רִקּוּד: ⁴
- עַת לְהַשְׁלִיךְ אֲבָנִים וְעַת כְּנוֹס אֲבָנִים עַת לְחַבֹּק וְעַת לְרַחֵק מִחֶבֶק: ⁵
- עַת לְבַקֵּשׁ וְעַת לְאַבֵּד עַת לְשַׁמּוֹר וְעַת לְהַשְׁלִיךְ: ⁶
- עַת לְקַרְוֵל וְעַת לְתַפְאוֹר עַת לְחַשׂוֹת וְעַת לְדַבֵּר: ⁷
- עַת לְאַהֲבֹת וְעַת לְשִׂנְאָה עַת מִלְחָמָה וְעַת שְׁלוֹמִ: ⁸ ו
- מֵה־יִתְרוֹן הַעוֹשֶׂה בְּאִשֶּׁר הוּא עֹמֵל: ⁹
- רְאִיתִי אֶת־הַעֲבָלִים אֲשֶׁר נָתַן אֱלֹהִים לְבְנֵי הָאָדָם לְעֵנֹת בּוֹ: ¹⁰
- אֶת־הַפֶּלַעַשׂה וְיָפָה בְּעֵתָּהּ
- גַּם אֶת־הַעֲלֵם נָתַן בְּלִבָּם מִבְּלִי אֲשֶׁר לֹא־יִמְצָא הָאָדָם אֶת־הַמַּעֲשֶׂה אֲשֶׁר־עָשָׂה הָאֱלֹהִים מִרִאשׁוֹ וְעַד־סוֹף:
- יְדַעְתִּי כִּי אֵין טוֹב בָּם כִּי אִם־לְשַׁמּוֹחַ וְלַעֲשׂוֹת טוֹב בְּתוֹי: ¹²
- וְגַם כָּל־הָאָדָם שִׂיאֵכֵל וְשִׂתָּה וְרָאָה טוֹב בְּכָל־עֲמָלוֹ מִתַּת אֱלֹהִים הִיא: ¹³

יְדַעְתִּי כִּי כָל־אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה הַאֱלֹהִים הוּא יְהִי לַעֲוֹלָם עָלָיו אֵין לְהוֹסִיף וּמִמֶּנּוּ אֵין לַגְרֹעַ
וְהַאֱלֹהִים עָשָׂה שְׂרָאוֹ מִלְפָּנָיו:
מֵה־שֵׁהִיָּהּ כָּבֵד הוּא וְאֲשֶׁר לְהַיּוֹת כָּבֵד הִיָּה וְהַאֱלֹהִים יִבְקֹשׁ אֶת־נִרְדְּףִי:¹⁵
וְעוֹד רָאִיתִי תַחַת הַשָּׁמֶשׁ מְקוֹם הַמְּשֻׁפָּט שָׁמָּה הִרְשַׁע וּמְקוֹם הַצְּדִק שָׁמָּה הִרְשַׁע:¹⁶
אֲמַרְתִּי אֲנִי בְלִבִּי אֶת־הַצְּדִיק וְאֶת־הַרְשָׁע יִשְׁפֹּט הַאֱלֹהִים כִּי־עַת לְכָל־חֹפֶץ וְעַל כָּל־הַמַּעֲשֶׂה שָׁם:¹⁷
אֲמַרְתִּי אֲנִי בְלִבִּי עַל־דַּבָּרַת בְּנֵי הָאָדָם לְבָרֵם הַאֱלֹהִים וְלִרְאוֹת שְׁהִם־בְּהִמָּה הִמָּה לָהֶם:¹⁸
כִּי מִקְרָה בְּנֵי־הָאָדָם וּמִקְרָה הַבְּהִמָּה וּמִקְרָה אָחַד לָהֶם כָּמוֹת זֶה כֵּן מוֹת זֶה וְרוּחַ אָחַד לְגַל וּמוֹתֵר הָאָדָם מִן־הַבְּהִמָּה אֵין כִּי¹⁹
הַזֶּל הַזֶּל:
הַזֶּל הוֹלֵךְ אֶל־מְקוֹם אָחַד הִיָּה מִן־הַעֲפֹר וְהַזֶּל נֹשֵׁב אֶל־הַעֲפֹר:²⁰
מִי יוֹדֵעַ רוּחַ בְּנֵי הָאָדָם הַעֹלָה הִיא לְמַעַלָּה וְרוּחַ הַבְּהִמָּה הַיֹּרֶדֶת הִיא לְמַטָּה לְאָרֶץ:²¹
וְרָאִיתִי כִּי אֵין טוֹב מֵאֲשֶׁר יִשְׁמַח הָאָדָם בְּמַעֲשָׂיו כִּי־הוּא חָלְקוֹ כִּי מִי יִבְיָאֵנוּ לְרְאוֹת בְּמָה שִׁיְהִיָּה אַחֲרָיו:²²

4¹

Rhugende banga...

¹ Ncidwirhe nàsinza oku abantu barhindibuka hano igulu: lâba emirenge y'abalibuzibwa, barhanagwerhi carhûliriza; lâba n'olunda lw'abalibuza abandi, emisi! barhagwerhi cârhuliriza. ² Co cirhumire ncîsimira banyakwigendera bacifirîre kulusha abazine bacirimwo omûka. ³ Na kulusha abo bombi, ye nsîmiri olya orhaciburhwa, arhanacibona amaligo gakolwa hanôla igulu. ⁴ Mbwine oku ngasi kucihangâna na ngasi lubanja omuntu ayazize, bunali bwagalwa bw'omuntu oku wabo. Kuli kurhebwa ganali mango gafire busha. ⁵ Omusirhe nderaminwc, anacîrye, gwarhi abaderha, ci kwone, ⁶ aha omuntu akaluha kabirhi n'okuheza amango, akaluhûka liguma lya bulume.

Okubà kahûmba

⁷ Ncidwirhe nabona okundi kurhebwa kubà hanôla igulu: ⁸ Rhuderhe omuntu ôli kahûmba: orhajira mwana arhajira na wabo: omukolo gwage gurhaheka, n'amasû gage garhajira oku gankagala. Obwola kwo biri ntyo, ndi ndwirhage nâkolera nieki mbule bwanacîsimîsa? Nanga birhali byo; kunali kurhebwa. ⁹ Aba omuntu akaba kahumba, bakabà babirhi, kulya kubà go mango omukolo gugwerhe obunguke. ¹⁰ Erhi hankajira owakulûmba, owabo anamuzûsa: Ci kwone owakulumba nka ali yene, arhanagwerhi câzûsa, yene oku lwage: ¹¹ N'abantu bakagwishira babirhi banayumve idûrhu; ci oli yene kurhi akabona idûrhu? ¹² Akahumba kanakubwe, ababirhi basêre, n'olukoba lwa migozi isharhu lurhatwika duba. ¹³ Omurhumba mukenyi na murhimanya ye mukulu aha mwâmi mushosi na muhwinja, orhayishidôsa ihano. ¹⁴ Omurhumba anarhenga omu mugozî ajiyanka oburhegesi, nisi erhi aburhwe mukenyi omu bwâmi. ¹⁵ Mbwine oku abali bunô ye barhonyize omurhumba, owa kabirhi, owa- shamula oburhegesi. ¹⁶ Ayimangîre olubaga lunji-lunji; nta burhe akabà baciyunjuza buzinda! neci kuli kurhebwa ganali mango gafire busha. ¹⁷ Omanyê igenda lyâwe nka waja omu ka-Nyamuzinda. Oje hofi lyo oyumvirhiza: enterekêro yo nkulu aha ntûlo y'abasirhe, ciru akaba barhamanyiri oku kubi bajizire.

KOHELETI 4

¹ וְשִׁבְתִּי אֲנִי וְאָרָאָה אֶת־כָּל־הַעֲשֻׁקִים אֲשֶׁר נִעֲשִׂים תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ וְהִנְהוּ דַמְעַת הַעֲשֻׁקִים וְאֵין לָהֶם מִנְחָם וּמִיָּד עֹשְׂקֵיהֶם כֹּס וְאֵין לָהֶם מִנְחָם:
וְשִׁבְתָּ אֲנִי אֶת־הַמֵּתִים שֶׁכָּבַר מֵתוֹ מִן־הַחַיִּים אֲשֶׁר הִמָּה חַיִּים עֲדָנָה:²
וְטוֹב מִשְׁנֵיהֶם אֶת אֲשֶׁר־עָדָן לֹא הִיָּה אֲשֶׁר לֹא־רָאָה אֶת־הַמַּעֲשֶׂה הִרְעַ אֲשֶׁר נַעֲשָׂה תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ:³
וְרָאִיתִי אֲנִי אֶת־כָּל־עֲמֵל וְאֶת כָּל־כְּשָׁרׁוֹן הַמַּעֲשֶׂה כִּי הִיא קִנְאֵת־אִישׁ מִרְעָהוּ גַם־תָּה הַזֶּל וְרַעוֹת רוּחַ:⁴
הַכֹּסִיל חִבֵּק אֶת־יָדָיו וְאָכַל אֶת־בִּשְׂרׁוֹ:⁵
טוֹב מִלֹּא כֶף גָּחַת מִמְּלֵא חֲפָנִים עֲמַל וְרַעוֹת רוּחַ:⁶
וְשִׁבְתִּי אֲנִי וְאָרָאָה הַזֶּל תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ:⁷
יֵשׁ אָחַד וְאֵין שֵׁנִי גַם בֵּן וְאֵח אֵין־לוֹ וְאֵין קֶץ לְכָל־עַמְלׁוֹ גַם־עֵינָיו לֹא־תִשְׁבַּע עֲשֶׂר וְלִמְיוֹ אֲנִי עֲמַל וּמְחַסֵּר אֶת־נַפְשִׁי מִטוֹבָה גַם־תָּה⁸
הַזֶּל וְעֵבֶן רַע הוּא:
טוֹבִים הַשָּׁנִים מִן־הָאָחַד אֲשֶׁר יִשְׁלַחֵם שֶׁכַר טוֹב בַּעֲמַלָּם:⁹
כִּי אִם־יִפְלוּ הָאָחַד יָקִים אֶת־חֲבֵרׁוֹ וְאִילוּ הָאָחַד שִׁיפּוֹל וְאֵין שֵׁנִי לְהַקִּימוֹ:¹⁰
גַם אִם־יִשְׁכְּבוּ שָׁנִים וְתָם לָהֶם וְלֹא־אָחַד אֵיךְ יִחַם:¹¹
וְאִם־יִתְקַפּוּ הָאָחַד הַשָּׁנִים יַעֲמְדוּ נִגְדָּו וְהַחוּט הַמְּשַׁלֵּשׁ לֹא בַמַּהֲרָה יִנְתַּק:¹²

טוב ילד מספן וחסם ממלך זקן וכסיל אשר לא ידע להזהר עוד: ¹³
 כִּי־מִבֵּית הַסּוּרִים יֵצֵא לְמֶלֶךְ כִּי גַם בְּמַלְכוּתוֹ נוֹלַד רֶשׁ: ¹⁴
 רֵאִיתִי אֶת־כָּל־הַחַיִּים הַמְהֻלָּקִים תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ עִם הַיָּלֵד הַשֵּׁנִי אֲשֶׁר יַעֲמֵד תַּחֲתָיו: ¹⁵
 אֵין־קֶץ לְכָל־הַעֵם לְכָל־אֲשֶׁר־הָיָה לְפָנֵיהֶם גַּם הַאֲחֻרֹּנִים לֹא יִשְׁמַחוּ־בּוֹ כִּי־גַם־זֶה הִבֵּל וְרַעִיוֹן רָחֹם: ¹⁶
 שְׁמֵר רַגְלֶיךָ כַּאֲשֶׁר תֵּלֵךְ אֶל־בֵּית הָאֱלֹהִים וְקָרֹב לְשִׁלְמֵעַ מִתַּת הַכְּסִיּוֹתִים זָבַח כִּי־אֵינִם יוֹדְעִים לַעֲשׂוֹת רָע: ¹⁷

5

¹Orhakazagiderha duba-duba, orhanahîraga okahà Nyamuzinda omuhigo duba-duba; bulya Nyamuzinda yo abà emalunga nawe hano igulu. Kwo kuderha oku orhaluzagya ebinwa: ²Emanja nyinji zo zilêrha ebilôrho n'ebinwa binji bilerhe okuderha nka musirhe.

³Erhi wankahà Nyamuzinda omuhigo, onacisêzagye n'okugujira, bulya Nyamuzinda arhasima abalimwo isirhe: omuhigo wamuhire onagusêzagye. ⁴Ciru, ah'omuntu ankahâna omuhigo arhakole, ankaleka bwaguhâna kwo kukulu. ⁵Orhazigaga akanwa kawe kakujira mulenzi, orhanajagibwira malahika wawe mpu orhakujizire n'oluhinzo. Cankarhuma wahà Nyamuzinda igwarhiro ly'okukalihira ebinwa byawe n'ery'okushâba obûbake bw'amaboko gâwe? ⁶Ebilôrho binji byo bilêrha okurhebwa, n'ebinwa binji bilêrhe okufumwa n'amango. Obwo kwo biri ntyo okazirhinya Nyamuzinda.

Obulemenzi

⁷Irhondo okabona banyaga omukenyi muli cihugo cirebe, obone balyâlyâ nye banalenganye, orhasômeragwa. Bakubwira mpu mukulu mulebe, akulirwe n'owundi mukulu, na ntyo na ntyo. ⁸Bakubwire mpu binja bya lubaga bi rhumire, na mpu mwami balwira.

Amagerha

⁹Osima ensaranga, arhabona ezamuyigusa, n'osîma obugale arhajira aha burhenga; kunali kurhebwa okwo nakwo. ¹⁰Aha ebirugu biluga ho haluga n'abasengezi; na nnabyo cici agwerhage? Kusîma kwa masù. ¹¹Iro ly'omukozi lirhahimwa kununa, ciru akalya hinyi erhi hinji; ci omugale yehe obwigusi bwage burhamuzigira ahunga.

¹²Hali obulênzi mbona buluga hano igulu: obugale nnabwo abîka bumule rhere omuhona. ¹³Oburhunzi bwahona, bunarhume aherwa n'ebyâge, aburhe omwana amango arhacigwerhi bici. ¹⁴Aburhagwa bushugunu, ashubibà mu shugunu; omukolo gwage gurhamurhengeragamwo ehyasigala omu nfune. ¹⁵Kuli kulenga bwenêne okubà yeshubiribà mushugunu: bunguke buci akuzirage omu kubà busha akolîre? ¹⁶N'ensiku zâge zoshi mwo zihwera omu burhe, omu mutula, omu ntanya, endwâla n'omungo.

¹⁷Alaga oku mbwine: okasîma omuntu, akasîma kuli kulya n'okunywa, n'okubona obuluhûkiro omu mukolo akola hano igulu, erhi n'ensiku Nyamuzi nda ahâga omuntu zanayisha zâgera, bulyalya kwo omuntu analemirwe ntyo. ¹⁸N'amango Nyamuzinda ahîre omuntu obugale mpu ahirhire, bulya bugale omuntu anabuyumanyanyagye, abulye, asîme anacisime omu mukolo gwage, bulyalya eri ngalo ya Nyamuzinda. ¹⁹Lyoki ciru omuntu ankarhangibà nk'ayibagira ensiku z'obuzîne bwage, amango Nyamuzinda aciyîbagizize omuntu n'ago masîma.

Kohelet/Ecclesiastes 5.

אֶל־תְּבַהֵל עַל־פִּיךָ וּלְבָבְךָ אֶל־יַמְהַר לְהוֹצִיא דָבָר לְפִנֵּי הָאֱלֹהִים כִּי הָאֱלֹהִים בְּשִׁמְיָם וְאִתָּה עַל־הָאָרֶץ עַל־כֵּן: יְהִי דְבָרְךָ מְעֻטִים: ¹

כִּי בָּא הַחֵלוֹם בְּרֵב עֵגֶן וְקוֹל כָּסִיל בְּרֵב דְּבָרִים: ²

כַּאֲשֶׁר תִּדְרֹךְ לְדָר לְאֱלֹהִים אֶל־תֵּאָחֵר לְשַׁלְמוֹ כִּי אֵין חֶפֶץ בְּכִסְיִים אֶת אֲשֶׁר־תִּדְרֹךְ שָׁלֹם: ³

טוֹב אֲשֶׁר לֹא־תִדְרֹךְ מִשְׁתַּדּוֹר וְלֹא תִשְׁלֹם: ⁴

אֶל־תִּתֵּן אֶת־פִּיךָ לְחַטִּיא אֶת־בְּשָׁרְךָ וְאֶל־תֵּאָמַר לְפִנֵּי הַמֶּלֶךְ כִּי שִׁגְגָה הִיא לְמָה יִקְצָף הָאֱלֹהִים עַל־קוֹלְךָ וְחִבֵּל אֶת־מַעֲשֵׂה יָדֶיךָ: ⁵

כִּי בְרֵב חֲלָמוֹת וְהִבְלִים וּדְבָרִים הַרְבֵּה כִּי אֶת־הָאֱלֹהִים יִרָא: ⁶

אִם־עָשִׂק רָשׁ וְגָזַל מִשְׁפָּט וְצָדֵק תִּרְאֶה בְּמִדְיָנָה אֶל־תִּתְמָה עַל־הַחֶפֶץ כִּי גָבַהּ מֵעַל גְּבֻהַ שְׁמֵר וּגְבֻהִים עֲלֵיהֶם: ⁷

וְיִתְרוֹן אָרֶץ בְּפֶלֶל הִיא מֶלֶךְ לִשְׂדֵה נַעֲבָד: ⁸

אֶהָב לְפָסֶף לֹא־יִשְׁבַּע לְפָסֶף וּמִי־אֶהָב בְּהַמּוֹן לֹא תְבוּאָה גַם־זֶה הִבֵּל: ⁹

בְּרִבּוֹת הַטּוֹבָה רִבּוֹ אוֹכְלִיהָ וּמֵה־כִּשְׁרוֹן לְבַעֲלֶיהָ כִּי אִם־רָאִיתָ עֵינָיו: ¹⁰

מִתּוֹקָה שְׂגַת הַעֲבָד אִם־מַעֵט וְאִם־הַרְבֵּה יִאֲכַל וְהַשְּׂבַע לְעֹשִׂיר אֵינּוּ מַנִּיחַ לוֹ לִישׁוֹן: ¹¹

יֵשׁ רַעְיָה חוֹלָה רֵאִיתִי תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ עוֹשֵׂר שְׁמוֹר לְבַעֲלוֹ לְרַעְתּוֹ: ¹²

וְאֶבֶד הַעוֹשֵׂר הַהוּא בְּעֵבֶן גַּע וְהוֹלִיד בּוֹ וְאֵין בִּידּוֹ מְאוּמָה: ¹³

כְּאִשֶׁר יֵצֵא מִבֶּטֶן אִמּוֹ עָרוֹם יָשׁוּב לְלֶכֶת כְּשֶׁבָא וּמְאוֹמֶה לֹא-יִשָּׂא בְעֵמְלוֹ שִׁילָה בְיָדוֹ: ¹⁴
 וְגַם-זֶה רַעְיָה חוֹלָה כְּלַעֲמַת שָׂבָא כִּן יֵלֶךְ וּמֵה-יִתְרוֹן לֹא שִׁיעֲמַל לְרוּחַ: ¹⁵
 גַּם כָּל-יָמָיו בְּחֹשֶׁךְ יֵאָכֵל וְכַעַס הַרְבֵּה וְחֲלָיו וְקֶצֶף: ¹⁶
 הֲלֵה אֲשֶׁר-רָאִיתִי אֲנִי טוֹב אֲשֶׁר-יִפֶּה לְאֶכּוֹל-וְלִשְׁתּוֹת וְלִרְאוֹת טוֹבָה בְּכָל-עֲמָלוֹ שִׁיעֲמַל תַּחַת-הַשֶּׁמֶשׁ מִסֹּפֵר יָמֵי-תַי: ¹⁷
 אֲשֶׁר-גָּתַן-לוֹ הָאֱלֹהִים כִּי-הוּא חֲלָקוֹ:
 גַּם כָּל-הָאָדָם אֲשֶׁר גָּתַן-לוֹ הָאֱלֹהִים עֹשֶׂר וּנְכֹסִים וְהַשְׁלִיטוֹ לְאָכֵל מִמֶּנּוּ וְלִשְׂאֹת אֶת-חֲלָקוֹ וְלִשְׁמַח בְּעֵמְלוֹ זֶה מִתַּת אֱלֹהִים הִיא: ¹⁸
 כִּי לֹא הַרְבֵּה יִזְכָּר אֶת-יָמָיו תַּיִן כִּי הָאֱלֹהִים מַעֲנֶה בְּשִׂמְחַת לְבָבוֹ: ¹⁹

6

¹ Hali obundi buhanya ncibwine hano igulu, oku irhwe ly'abantu. ² Omuntu Nyamuzinda ahîre okugala, okubîka n'okukengwa: olya orhaganya buligo arhanabulanga. Nyamuzinda amuyêreke arhanamuzigire alya, ci kwone aleke ow'embuga abe yebirya. Kuli kurhebwa okwo, kunali kulibuka bwenêne! ³ Nisi erhi omuntu waligwerhe bana bage igana n'okulama myaka minji, owanaga likola àli mulamu. Bayumve mpu bamusigîsize ebyâge abule ciru n'enshinda abishwamwo! Lyo nkaderhaga nti «ecimomano co cikulu».

⁴ Arhenge omu mwizimya, anaje omu mwizimya; ci kwone naye izîno lyâge lijirekwo omwizimya. ⁵ Arhabonaga izûba, arhanabwini buluhûkiro; omurhanzi arhalushiri owabo. ⁶ Ciru ankalamire kabirhi kabirhi myaka cihumbi, buzira kulya oku byâge, kâli bombi haguma bahwerire?

⁷ Okulya kw'omuntu arhamira, n'enda erhi erhanasîma; ⁸ Bici omurhimanya alushire omusirhe? Kurhi rhwankaderha oku omukenyi ayishi oku omuntu ayôrha omu bandi? ⁹ K'ehyaboneka hyo hikulu oku hiri omu nda? Kuli kurhebwa ganali mango gafire busha.

¹⁰ Okwarhanziribâ bamanyire izîno lyakwo, banamanyire omuntu ali cici: arhankalwisa omulushire misi^d.

¹¹ Omuntu akaluzi ebinwa, analuze n'ebi aciyunjuliza, kucirigi kwa bici okuluzi ebinwa? ¹² Ndi omanyire ebyankakwânana omuntu. ocizîne, ngasi lusiku luja oku nkuba lunakwirhe obulenzi, naye anayisha ayonda nka cizunguzungu! Ndi wakamubwira ebyayishibâ bano igulu enyuma zâge?

Kohelet/Ecclesiastes 6

יֵשׁ רַעְיָה אֲשֶׁר רָאִיתִי תַּחַת הַשֶּׁמֶשׁ וְרַבָּה הִיא עַל-הָאָדָם: ¹
 אִישׁ אֲשֶׁר יִתֶּן-לוֹ הָאֱלֹהִים עֹשֶׂר וּנְכֹסִים וְכִבְדּוֹד וְאִינּוֹ חֶסֶר לְנַפְשׁוֹ מִכָּל אֲשֶׁר-יִתְּאָזֶה ²
 וְלֹא-יִשְׁלִיטֵנוּ הָאֱלֹהִים לְאָכֵל מִמֶּנּוּ כִּי אִישׁ נִכְרִי יֵאָכֵלֵנוּ זֶה הַכֹּל וְחֲלִי רַע הוּא:
 אִם-יִוָּלֵד אִישׁ מֵאָה וְשָׁנִים רַבּוֹת יִחְיֶה וְרַבּוֹ שִׁיחִיו יָמֵי-שָׁנָיו וְנִפְשׁוֹ לֹא-תִשָּׁבַע מִן-הַטּוֹבָה ³
 וְגַם-קִבְרוֹהָ לֹא-הִיְתֶה לוֹ אִמְרָתִי טוֹב מִמֶּנּוּ הַגִּפְלִי:
 כִּי-בִהְבֵּל בָּא וּבְחֹשֶׁךְ יֵלֶךְ וּבְחֹשֶׁךְ שָׁמּוֹ יִכְסֶה: ⁴
 גַּם-שֶׁמֶשׁ לֹא-רָאָה וְלֹא יֵדַע גַּחַת לְזֶה מִזֶּה: ⁵
 וְאֵלּוֹ חַיָּה אֶלְפֵי שָׁנִים פְּעֻמִּים וְטוֹבָה לֹא רָאָה הֲלֹא אֶל-מִקּוֹם אֶחָד הַכֹּל הוֹלֵךְ: ⁶
 כָּל-עֲמַל הָאָדָם לְפִיּהוּ וְגַם-הַגִּפְשׁ לֹא תִמְלֹא: ⁷
 כִּי מֵה-יִזְתֵּר לְחֶכֶם מִן-הַכֶּסֶל מֵה-לַעֲנִי יוֹדַע לְהֵלֵךְ נִגְדַת הַחַיִּים: ⁸
 טוֹב מִרְאֵה עֵינַיִם מִהֲלֹךְ-גִּפְשׁ גַּם-זֶה הַכֹּל וְרַעוּת רוּחַ: ⁹
 מֵה-שִׁקְוָה כְּבֹד וְקָרָא שְׁמוֹ וְנוֹדַע אֲשֶׁר-הוּא אָדָם וְלֹא-יִוָּכַל לְדַוֵּן עִם שְׁהַתְקִיף מִמֶּנּוּ: ¹⁰
 כִּי יִשְׁדָּבְרִים הַרְבֵּה מִרְבִּים הַכֹּל מֵה-יִזְתֵּר לְאָדָם: ¹¹
 כִּי מִי-יִוָּדַע מֵה-טוֹב לְאָדָם בְּחַיִּים מִסֹּפֵר יָמֵי-תַיִן הַכֹּל וְיַעֲשֶׂם כִּצֵּל אֲשֶׁר מִי-יִגִּיד לְאָדָם מֵה-יִהְיֶה אַחֲרָיו תַּחַת הַשֶּׁמֶשׁ: ¹²

7

Ecigabi ca kabiri

Enshokolezi

¹ Izîno lyo likulu oku mavurha g'engulo ndârhi; n'olusiku lw'okufâ lwo lukulu aha lusiku lw'okuburhwa. ² Aha omuntu ankaja aha balya, ankaja aha balaka, bulya bwo buzinda bwa ngasi muntu, n'omuntu naye anakengêre okwo. ³ Aha omuntu ankasheka ankabâ burhe, n'obukali bw'ebusu buyinjija. ⁴ Omurhimanya

^{6.10} Mwene omuntu yene arhankashirhegeka akalamo kâge, nta mango amanye ebyabâ irhondo, ebyarhamanyaga embere z'amango. Co cirhumire kuli kwinja mwene omuntu amanye akacibera irhwe. Ci kwonene aleke Nyamuzinda yene ajire eby'alonzize. Rhurhegesirwe rhumuyemêre.

anakazigerêreza oguli ebufire n'omusirhe yehe akengêrage ahali amasîma. ⁵ Aha omuntu ankayumvirhiza olwimbo lw'omusirhe, ankayumvirhiza ihano ly'omurhimanya. ⁶ Bulyala olwimbo lw'omusirhe kwo lujira olubi nka nshâli za mishûgi îdako ly'enyungu; kuli kurhebwa. ⁷ N'amasheka ganahwinjagaze omurhimanya, n'amasîma ganahûse omu rhima.

Obuhane

⁸ Aha wankabà aha barhondêra akantu wankabà aha kâshwinjwa, omurhima gw'okulinda, gwo mukulu aha bwihâmbi. ⁹ Orhahîra okacîdîrhibula duba-duba, bulyala murhima gwa musirhe guba mwo entanya. ¹⁰ Orhaderhaga erhi: cici cirhumire ensiku zâli burhanzi zilusha eziri buno? Kulya kuba eryôla idôso lirhali lya burhimanya. ¹¹ Oburhimanya kwo buyinjira nka kashambala, abali hanôla igulu bwo bukwanana. ¹² Bulyala olwakiro lw'oburhimanya lwo na lwakiro lw'ensaranga, n'obu nguke bw'obumanye kunali kulya oburhimanya buciza nnabo. ¹³ Orhangilola omukolo gwa Nyamuzinda: ndi wankagondôla ehi agô ndesire? ¹⁴ Olusiku lw'obusîme, onashagaluke; n'olusiku lw'obuhanya, olole kwone: Nyamuzinda wabijiraga byombi, mpu ly'omuntu alekîbona akantu enyuma zage yene^e. ¹⁵ Omu buzîne bwâni bw'omurhebwa, bâbwine omushinganyanya afa omu bushinganyanya bwâge, n'enkola-maligo yasigala omu maligo gayo. ¹⁶ Orhabâga mushinganyanya okurhalusire olugero, orhacijiraga murhima nya omu masû g'abandi; cici carhuma wacilibuza? ¹⁷ Orhahîraga okabîha okurhalusire olugero, omanyane wankanasirhaha; ca rhuma wafa embere amango gawe gahike. ¹⁸ Kukwanine omuntu asêze ehi buzira kuleka hira, bulyala okenga Nyamuzinda, anabihikekwo byombi. ¹⁹ Oburhimanya bunahê omurhimanya emisi elushire eya barhambo ikumî omu lugo luguma. ²⁰ Hanôla igulu harhali omuntu mushinganyanya olya wankakola aminja buzira kulogorha ciru n'eriguma. ²¹ Obwo kwo birî ntyo, orhahîraga okayumvirhiza emyanzi minji-minji, wa nkanayumva baderha oku mwambali wawe akuderhaga buligo. ²² Nawe wene omurhima gwawe gurhahabiri kanga wamaderha abandi ku bî! ²³ Ebyo byoshi nabigeziremwo n'oburhimanya, namanya nti nnandi mu rhimanya, ci kwone bindushire bulî. ²⁴ Akantu kali kandushire bulî, kali emwina kuli kuli, ndi wankakahika-kwo? ²⁵ Nashubijâ aho nacihangâna nti nongereze oburhimanya haguma n'oluhe mbo; nti manye oku obubi linali isirhe, n'oku okuhwinjagala kunali kuhaba. ²⁶ Ka ntubugâna ebirhalusire olufu bululu: omukazi wa! bulyala omukazi gubâ murhego, n'omurhima gwage kabâ keshe, n'amaboko gage bubâ budagule: orhinya Nyamuzinda yefuma abakazi, ci enkola-maligo erhafuma. ²⁷ Alaga ebi, mbwine, Koheleti okudesire, erhi nankabihira haguma byoshi. ²⁸ Ishiriza, nalonzize nalonza, ci ntarhôlaga. Mulume muguma omu cihu mbi, neci mmubwine, mukazi muguma muli boshi ntamubwini. ²⁹ Alaga kwone ebi mbwine obwo: Nyamuzinda ajizire omuntu mwirhohye, naye yene yedwirhage alonza okuhalûla ebihazire!

Kohelet/Ecclesiastes 7

¹ טוב שם משמן טוב ויום המות מיום הולדו:
² טוב ללכת אל־בית־אבל מלכת אל־בית משתה באשר הוא סוף כל־האדם והפי יתן אל־לבו:
 טוב כעס משחק כ־ברע פנים ייטב לב:
⁴ לב חכמים בבית אבל ולב כסילים בבית שמחה:
⁵ טוב לשמע גערת חכם מאיש שמע נשיר כסילים:
⁶ כי כקול הסירים תחת הסיר כן שחק הכסיל וגם־זה הבול:
⁷ כי העשק יהולל חכם ויאבד את־לב מתנה:
⁸ טוב אחרית דבר מראשיתו טוב אר־רוח מגבה־רוח:
⁹ אל־תבהל ברוחך לכעוס כי כעס בחיק כסילים יגוים:
¹⁰ אל־תאמר מה ה'ה שהימים הראשנים היו טובים מאלה כי לא מחקמה שאלת על־זה:
¹¹ טובה חכמה עם־נחלה ויתר לראי השמש:
¹² כי בצל החכמה בצל הכסף ויתרון דעת החכמה תחיה בעליה:
¹³ ראה את־מעשה האלהים כי מי יוכל לתקן את אשר עשתו:
¹⁴ ביום טובה היה בטוב וביום רעה ראה גם את־זה לעמת־זה עשה האלהים על־דברת שלא ימצא האדם אחריו מאומה:
¹⁵ את־הפל ראיתי בימי הבלי יש צדיק אבד בצדקו ויש רשע מאריך ברעתו:

^e7.14 NK'oku biyôshire oku buzindazinda bw'ebindi bigabi (3, 11.22; 6, 12; 8, 7;9, 12; 10, 14; 11, 5), omuhanûzi akengezize kulusha oku omuntu arhankamanya ebyayisha, arhankanahashicibwira yene ehi Nyamuzinda alongize igulu. Ntyo oku omuntu akajira, kuli kuyemêra ebi Nyainuzinda alemire nka kulya yene alonzagya mpu biyôrhe.

אל־תִּהְיֶה צְדִיקַתְּ הַרְבֵּה וְאַל־תִּתְחַכֵּם יוֹתֵר לְמַה תִּשְׁוּמוּם: ¹⁶
 אל־תִּרְשָׁע הַרְבֵּה וְאַל־תִּהְיֶה סָגֵל לְמַה תִּמּוֹת בְּלֹא עֵתָּךְ: ¹⁷
 טוֹב אֲשֶׁר תִּתְּחַזֵּק בְּזֶה וּגְם־מִזֶּה אֶל־תִּנָּח אֶת־יָדְךָ כִּי־יֵרָא אֱלֹהִים יִצְאֵךָ: ¹⁸
 אֶת־כָּלֶם: הַחֲכָמָה תִּעַז לְחֲכָם מִעֲשָׂרָה שְׁלִיטִים אֲשֶׁר הָיוּ בְּעִיר: ¹⁹
 כִּי אָדָם אֵין צְדִיק בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה־טוֹב וְלֹא יִחָטָא: ²⁰
 גַּם לְכָל־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר יִדְבְּרוּ אֶל־תִּתֵּן לִבְךָ אֲשֶׁר לֹא־תִשְׁמַע אֶת־עֲבֹדְךָ מִקַּלְלֶךָ: ²¹
 כִּי גַם־פְּעֵמִים רַבּוֹת יִדַּע לִבְךָ אֲשֶׁר גַּם־אֶתְּ קַלְלֶתָּ אַחֲרָיִם: ²²
 כִּלְזֶה נְסִיתִי בְּחֲכָמָה אֲמַרְתִּי אֲחִלְמָה וְהָיָא רְחוּקָה מִמֶּנִּי: ²³
 רְחוּק מִה־שָׁהִיָּה וְעַמְקוֹ עַמְקוֹ מִי יִמְצְאוּ: ²⁴
 סִבּוֹתֵי אֲנִי וְלִבִּי לִדְעַת וְלִתּוֹר וּבִקֵּשׁ חֲכָמָה וְחִשְׁבוֹן וְלִדְעַת רָשָׁע לְסֹל וְהַסְכִּילוֹת הוֹלְלוֹת: ²⁵
 וּמוֹצֵא אֲנִי מִרַמְּמוֹת אֶת־הָאֱשֶׁר־הָיָא מִצּוֹדִים וְחַרְמִים לְבָה אִסּוּרִים יִדְּיָה: ²⁶
 טוֹב לִפְנֵי הָאֱלֹהִים יִמְלֹט מִמָּוֶה וְחוֹטָא יִלְכַּד בָּהּ: ²⁷
 רָאָה זֶה מִצְאָתִי אֲמַרָה קִהְלֶת אַחַת לְאַחַת לְמִצְאָתִי חִשְׁבוֹן: ²⁷
 אֲשֶׁר עוֹד־בִּקְשָׁה נִפְשִׁי וְלֹא מִצְאָתִי אָדָם אַחַד מֵאֵלֶיךָ מִצְאָתִי וְאִשָּׁה בְּכָל־אֵלֶּה לֹא מִצְאָתִי: ²⁸
 לְבַד רָאָה־זֶה מִצְאָתִי אֲשֶׁר עֲשָׂה הָאֱלֹהִים אֶת־הָאָדָם יִשָּׂר וְהִמָּה בִּקְשׁוֹ חִשְׁבוֹת רַבִּים: ²⁹

8

¹ Ndi oli ak'omurhimanya, na ndi bad[osa anamanyishuza? Oburhimanya bunarhume omuntu ashagaluka, n'obusu bwage, bunahinduke n'obwo bwali bukali. ² Naderha obwo: nti oshimbe irhegeko lya mwâmi erhi ndahiro ya Nyamuzinda erhuma. ³ Orhalirhibaga duba-duba: orhacinanîrizagya omu bworhere bubi, bulyala okwalonzize kwoshi ajira.

⁴ Akanwa ka mwâmi kali kaguma, na ndi wankamubwira, erhi: «Bici ebyo wajira?» ⁵ Omuntu ojira oku arhegesirwe arhabanyagala; n'omurhimanya ayôsiere amanyire oku hali amango hali n'okutwa olubanja.

⁶ Bulya neci hali amango hali n'okutûbirwa ngasi kantu katûbirwa olubanja, na nta muntu oyôrha ama nyire kurhi lwatûbwa. ⁷ Bulya kandi nta muntu oyishi ebyâbâ na ndi wabwira omuntu hano bibâ. Empûsi crhabâ ya ndi akaderhaga mpu arhayilika, olusiku n'olufu nabyo birhali bya ndi. ⁸ Amatabaro nago garhalindisibwa, n'obuminya burhaciza nnabwo.

⁹ Ebyo byoshi, mbimanyire, omu kulolêreza ebibâ bano igulu, amango omuntu arhegesire owabo muntu, buhanya bwâge. ¹⁰ Ci kandi mbwinage abaminye bahekwa ebwa kubishwa, n'abantu banarhenge omu ka Nyamuzinda bajibahera obukenge ekâ, kulya kubâ bajizire ntyo, kuli kurhebwa! ¹¹ Kulya kubâ olusiku batwiraga omuntu olubanja arhali lyo anajuha, abantu nabo banakazibâ bayunjwire irala ly'okujira okubi.

¹² Enkola-maligo enagakole kall'igana enabuli lama. Mmanyire neci oku banaderhe mpu abarhinya Nyamuzinda banabone iragi kulya kurhinya Nyamuzinda kurhumire. ¹³ Mmanyire n'oku nta kusîma kw'omumînya n'okula ma kwâge kunali kulibuka kwa cizunguzungu, kulya kuba arharhinya Nyamuzinda.

¹⁴ Ci kwone binji birhebana hanôla igulu, bulyala hali abashinga nyanya barhogerwa n'ebyali bikwanine ebijiro by'enkola-maligo; hali n'enkola-maligo zibona okwali kukwanine ebijiro by'abashinganyanya. Ndesire nti kurhebwa okwo!

Ndà bakolera

¹⁵ Niehe okusîma kwo ndesire kukulu, bulya iragi ly'omuntu mwone libâ omu kulya, omu kunywa n'omu kucisîmîsa. Ebyo byo bilusa omukolo gwâge e nsiku z'obuzîne Nyamuzinda amuhire hanôla igulu. Obuzigire ¹⁶ Erhi mba namacihangâna okumanya oburhimanya, nalonza okulola bu shanja buci omuntu ajira hano igulu. Omanyere oku omuntu arhabona lya mûshi arhabona lya budufu. ¹⁷ Mbwinage n'omukolo gwa Nyamuzinda gwoshi: omu ntu arhankavulûla omukolo gujirwa hano igulu, gulya gwakubwiriza ecirhuma omuntu arhama alonza buzira kuhikakwo ehi alonza, n'omurhimanya ciru akacihamba mpu ayishi ecirhuma, arhankacihikakwo.

Kohelet/Ecclesiastes 8

¹ מִי כִּהְחַכֵּם וּמִי יוֹדַע פֶּשֶׁר דְּבַר חֲכָמָת אָדָם תִּאִיר פְּנֵיו וְעַז פָּנָיו יִשְׁגָּא: ¹
 אֲנִי פִי־מִלֶּךָ שְׁמוֹר וְעַל דְּבַרְת שְׁבוּעַת אֱלֹהִים: ²
 אֶל־תִּבְהַל מִפְּנֵיו תִּלְךָ אֶל־תַּעֲמֹד בְּדִבְרֵךָ רַע כִּי כָל־אֲשֶׁר יִחְפֹּץ יַעֲשֶׂה: ³
 בְּאֲשֶׁר דְּבַר־מֶלֶךְ שִׁלְטוֹן וּמִי יֵאמַר־לוֹ מִה־תַּעֲשֶׂה: ⁴
 שׁוֹמֵר מִצְוָה לֹא יִדַּע דְּבַר רַע וְעַת וּמִשְׁפָּט יִדַּע לֵב חֲכָם: ⁵
 כִּי לְכָל־חֲפֹץ יֵשׁ עַת וּמִשְׁפָּט כִּי־רַעַת הָאָדָם רַבָּה עָלָיו: ⁶
 כִּי־אֵינְנו יוֹדַע מִה־שִׁיחִיָּה כִּי כֹאֲשֶׁר יִהְיֶה מִי יִגִּיד לוֹ: ⁷

אין אדם שליט ברוח לכלוא את-הרוח ואין שלטון ביום המות ואין משלחת במלחמה ולא ימלט רשע את-בעליו:⁸
את-כל-זה ראיתי ונתון את-לבי לכל-מעשה אשר נעשה תחת השמש עת אשר שלט האדם באדם לרע לו:⁹
ובכן ראיתי רשעים קברים ובאו וממקום קדוש יהלכו וישתכחו בעיר אשר פן-עשו גם-זה הבל:¹⁰
אשר אין-נעשה פתגם מעשה הרעה מהרה על-כן מלא לב בני-האדם בהם לעשות רע:¹¹
אשר חטא עשה רע מאת ומאריך לו כי גם-יודע אני אשר יהי-טוב ליראי האלהים אשר יראו מלפניו:¹²
וטוב לא-יהיה לרשע ולא-יאריך ימים כצל אשר איננו ירא מלפני אלהים:¹³
יש-הבל אשר נעשה על-הארץ אשרו יש צדיקים אשר מגיע אלהם כמעשה הרשעים:¹⁴
יש רשעים שמגיע אלהם כמעשה הצדיקים אמרתי שגם-זה הבל:
ושבחתי אני את-השמים אשר אין-טוב לאדם תחת השמש כי אם-לאכול ולשתות ולשמח:¹⁵
והוא ילוננו בעמלו ימי חיו אשר-נתן-לו האלהים תחת השמש:
כאשר נתתי את-לבי לדעת חכמה ולראות את-הענין אשר נעשה על-הארץ:¹⁶
כי גם ביום ובלילה שנה בעיני איננו ראה:
וראיתי את-כל-מעשה האלהים:¹⁷
כי לא יוכל האדם למצוא את-המעשה אשר נעשה תחת-השמש בשל אשר יעמל האדם לבקש ולא ימצא
וגם אם-יאמר ההקבל לדעת לא יוכל למצא:

9

Ebiyêrekire obuzîne bw'omuntu: Ntakwinja

¹ Bulya neci narhimanyize kuli ebyo byoshi, nayumva oku abashinganyanya n'abarhimanya n'emikolo yabo omu nfone za Nyamuzinda babâ. Oli obuzigire, oli enshômbô, nta ciguma omuntu ayishi n'omu masù gage, byombi biri birhebanyî. ² Buzinda buguma bagwerhe boshi: omushinganyanya n'omuminya ocigwerhe bwinja n'orhacigwerhi bwinja, owarherekêra n'orharherekêra; kwo nakuguma. Naye kwo na kwo, omuntu mwinja n'omunya-byâha, owacîgasha n'owarhinya kwacîgasha. ³ Kubi okwôla, okubona obuzinda bw'ebijirwa hano igulu byoshi buli buguma kuli boshi n'okubona omurhima gw'omuntu guyunjwire mababale, n'okubona isirhe libikîrwe abantu amango bacizîne n'e nyumpa amango bamafâ wani! ⁴ Bulya neci ôciri omu buzîne erhi analangalire, n'akabwa kazine ko kakulu oku ntale efire. ⁵ Abazîne bamanyire ciru oku kufâ bafâ, abafire bôhe barhamanyiri cici; barhacigwerhi luhembo, bulyala ntaye ocibakengire. ⁶ Obuzigire bwabo, enshombo zabo n'obwagalwa bwabo, byoshi byahezire; barhâcishangire ciru n'eriguma oku bikolwa hanôla igulu.

⁷ Kanya, olye ehigati hyawe n'obusime onanywe orhwamvu rhwawe n'omu rhima gushongwire; bulyala Nyamuzinda mîra ageraga ebijiro byawe. ⁸ Okaziyoêrha oyambirhe ebyêru-byêru, n'amavurha garhakalaga oku irhwe lyawe! ⁹ Oyanke akalamo n'omukazi ozigire, ensiku z'obuzîne bw'akalengane Nyamuzinda akuhire hanôla igulu, bulyala kwo walemirwe ensiku onalibukira hanôla igulu. ¹⁰ Ngasi bushanja onabwine wankarhangira, onabukole amango onacizîne, bulyala ekuzimu wayishija, erhaba kukola, nisi erhi kuganja, erhi kumanya erhi kurhimanya.

Obuhanya burhalaliza

¹¹ Nshubirisinza hanôla nshi: abalibisi bakulu, arhali bo baja mashigwe g'okulibirha, n'abazibu-zibu arhali bo balwa. Nta mugati abarhimanya bajira, na nta bugale ab'obukengere bajira n'abanya-bumanye nta burhonyi bajira, bulyala boshi banarhibukirwe n'obuhanya. ¹² Omuntu arhabâ ayishi ensa yage: kulyala enfi zigwarhwa omu keshe kafulike, nisi erhi ebinyunyi oku murhego, kwo n'omuntu naye agwarhwa n'obuhanya, amango bumurhibukîre buzira kulâliza.

Oburhimanya bw'omukenyi burhakengwa

¹³ Mbwine okundi kubi hanôla igulu, nabwine nka kurhalusire olugero. 9, 10: Kuli kwinja ensiku z'akalamo kâwe hano igulu ozigeze omu kukazijira aminja. Bulya amango waba wafire ntaco ciru n'eciguma wakacijira. ¹⁴ Hali lugo luguma lusungunu, lurhalimwo bantu banji, Mwâmi muguma muzibu ayisha alurhêra, alugorha analuyûbakira ebinene n'ebinja. ¹⁵ Ci kwone abuganamwo omukenyi murhimanya, yewafungiraga olwo lugo n'oburhimanya bwage. Oyo mukenyi barharhamagimuyibagira! ¹⁶ Kwo kuderhaga nti oburhimanya bwo bukulu aha misi, ci kwone oburhimanya bw'omukenyi burhalonza okubumanya, n'ebinwa byage barhabiyumvirhiza. ¹⁷ Ebinwa binja by'omurhimanya banabiyumvirhize kulusha okuyâma kw'omwâmi w'abasirhe. ¹⁸ Oburhimanya bwo bukulu aha matumu, ci kwone ishembô liguma linashereze binja binji.

Kohelet/Ecclesiastes 9

כִּי אֶת־קֶלֶף נִתְּתִי אֶל־לִבִּי וְלִבּוֹר אֶת־קֶלֶף אֲשֶׁר הַצַּדִּיקִים וְהַחֲכָמִים וְעַבְדֵיהֶם בְּיַד הָאֱלֹהִים¹
גַּם־אֶהְיֶה גַם־שְׂנֵאָה אִין יוֹדַע הָאָדָם הַכֹּל לְפִנֵּיהֶם:
הַכֹּל כְּאֶשֶׁר לֹכֵל מִקֶּרֶה אֶחָד לְצַדִּיק וְלְרָשָׁע לְטוֹב וְלְטָהוֹר וְלְטָמֵא וְלִזְבָּח וְלֹאֲשֶׁר אֵינּוּ זָבַח²
כְּטוֹב כְּחָטָא הַנְּשָׁבַע כְּאֶשֶׁר שְׂבוּעָה יֵרָא:
זֶהוּ רָע בְּכָל אֲשֶׁר־נַעֲשָׂה תַחַת הַשָּׁמַשׁ כִּי־מִקֶּרֶה אֶחָד לְכָל³
וְגַם לֵב בְּנֵי־הָאָדָם מִלֹּא־רַע וְהוֹלְלוֹת בַּלְבָבָם בְּחַיֵּיהֶם וְאַחֲרָיו אֶל־הַמֵּתִים:
כִּי־מִי אֲשֶׁר יִבְחַר אֶל כֹּל־הַחַיִּים יֵשׁ בְּטָחוֹן כִּי־לִקְלָב חַי הוּא טוֹב מִן־הָאֲרִיָּה הַמֵּת:⁴
כִּי הַחַיִּים יוֹדְעִים שְׂיִמְתּוּ וְהַמֵּתִים אֵינָם יוֹדְעִים מֵאֹמֶה וְאִין־עוֹד לָהֶם שֹׁכֵר כִּי נִשְׁכַּח זְכָרָם:⁵
גַּם אֶהְיֶתֶם גַּם־שְׂנֵאֲתֶם גַּם־קִנְאֲתֶם כְּכָר אֶבְדָּה וְחִלַּק אִין־לָהֶם עוֹד לְעוֹלָם בְּכָל אֲשֶׁר־נַעֲשָׂה תַחַת הַשָּׁמַשׁ:⁶
לֵךְ אֲכַל בְּשִׂמְחָה לַחֲמֵךְ וּשְׂתֵה בְּלִב־טוֹב יִיגַךְ כִּי כָבֹד רָצָה הָאֱלֹהִים אֶת־מַעֲשֵׂיךָ:⁷
בְּכָל־עֵת יִהְיוּ בְּגִדֶיךָ לְבָנִים וְשָׁמֶן עַל־רֵאשֶׁיךָ אֶל־יְחֹסֶר:⁸
רְאֵה חַיִּים עִם־אִשָּׁה אֲשֶׁר־אֶהְבֵּת כֹּל־יְמֵי חַיֵּי הַבְּלָה אֲשֶׁר נִתְּנָה לְךָ תַחַת הַשָּׁמַשׁ כֹּל יְמֵי הַבְּלָה⁹
כִּי הוּא חִלְקָה בְּחַיִּים וּבַעֲמַלְךָ אֲשֶׁר־אֲתָה עֹמֵל תַחַת הַשָּׁמַשׁ:
כֹּל אֲשֶׁר תִּמְצָא יִדְרֵךְ לַעֲשׂוֹת בְּכַחַךְ עֲשֵׂה כִּי אִין מַעֲשֵׂה וְחִשְׁבוֹן וְיָדַעַת וְחִכְמָה בְּשֵׂאוֹל אֲשֶׁר אֲתָה הֹלֵךְ שָׂמָה: ס¹⁰
שְׁבִתִּי וְרָאָה תַחַת־הַשָּׁמַשׁ כִּי לֹא לְקַלִּים הַמְרוֹץ וְלֹא לְגִבּוֹרִים הַמְלַחֲמָה וְגַם לֹא לְחֲכָמִים לְחָכְמָה¹¹
וְגַם לֹא לְנִבְנִיִם עֲשֵׂה וְגַם לֹא לַיְדְעִים חֵן כִּי־עֵת וּפְגַע יִקְרָה אֶת־כָּלֶם:
זֵי גַם לֹא־יִדַע הָאָדָם אֶת־עוֹתוֹ כַּדְּגִים שֶׁנֶּאֱחָזִים בַּמִּצּוּדָה רָעָה וְלִצְפָרִים הַאֲחֻזּוֹת בַּפֶּחַ¹²
כְּהֵם יוֹקְשִׁים בְּנֵי הָאָדָם לַעֲת רָעָה כְּשֶׁתִּפּוֹל עֲלֵיהֶם פִּתְאֹם:
גַּם־זֶה רְאִיתִי חִכְמָה תַחַת הַשָּׁמַשׁ וְגִדּוּלָה הִיא אֵלַי:¹³
עִיר קִטְנָה וְאֲנָשִׁים בָּהּ מַעֲט וּבָא־אֵלֶיהָ מֶלֶךְ גְּדוֹל וְסָבַב אֹתָהּ וּבָנָה עֲלֶיהָ מִצּוּדִים¹⁴
גְּדִלִים:
וּמִצָּא בָּהּ אִישׁ מִסְכָּן חֹכֵם וּמִלֹּט־הוּא אֶת־הַעִיר בְּחִכְמָתוֹ וְאָדָם לֹא זָכַר אֶת־הָאִישׁ הַמִּסְכָּן הַהוּא:¹⁵
וְאִמְרַתִּי אֲנִי טוֹבָה חֲכָמָה מִגְּבוּרָה וְחֲכָמַת הַמִּסְכָּן בְּזוּלָה וְדַבְרָיו אֵינָם נִשְׁמָעִים:¹⁶
דַּבְרֵי חֲכָמִים בְּנִחַת נִשְׁמָעִים מִזְעָקַת מוֹשֵׁל בְּכִסִּיִּים:¹⁷
טוֹבָה חֲכָמָה מִכְּלֵי קָרָב וְחוֹטָא אֶחָד יִאֲבֹד טוֹבָה הַרְבֵּה:¹⁷

10

¹Enzi zifire zinashereze enjebe y'amavurha g'amalashi, isirhe lisungunu linakole kulusha oburhimanya n'olukengwa. ²Omurhimanya bwinja ahêka, n'omusirhe agende oluhengu. ³Omusirhe aje omu mulimbwa kwone: abule irhwe anayêreke abandî oku ali musirhe. ⁴E rhi mwâmi akakuhêkakwo oburhe, orhahinyagya, bulyala okurhûza kunarhume omuntu arhalogorha. ⁵Hali obubi mbwine hano nshi kulinziribâ nka kuhaba kw'omukulu: ⁶isirhe libè lyo bayîmika, n'abagale bakeresibwe halya hababonesa nshonyi. ⁷Ndirhe nabona abaja bagenda oku nfarasi n'abarhwâli bagende n'amagulu nka baja. ⁸Ohumba omwina anagugwemwo, n'ohumba olukuta, enjoka enamulume. ⁹Olengeza amabuye, ganamuyagaze, obeza enshali naye hali amango aciyaga za. ¹⁰Embasha ekatûha, kubula carhyaza kurhuma, omuntu anayibande n'emisi; ci kwone obunguke bw'oburhimanya, kuli kuhasha. ¹¹Enjoka erhi yankaluma omuntu, kubula cashungurhira kurhuma, burhali bunguke bwa mushâke. ¹²Akanwa k'abarhimanya binja kaderha, akanwa k'omusirhe yehe ko kanamuheza.

Obugula n'isirhe

¹³Emyanzi yâge ayirhangira ya bihalarhi, ayishwinje likola isirhe. ¹⁴Omusirhe yeluzâ emyanzi: omuntu arhishi ebyabâ; mbwiraga ndi wankamubwiriza ebyayishibâ enyuma zâge? ¹⁵Omuholo gw'abasirhe gunabashologorhe, orhamanyiri njira arhankaja omu lugo.

¹⁶Wamahera we cihugo mwâmi ali murhumba, n'abarhambo balegerere ha lya kurhenga sêzi. ¹⁷Iragi ly'ecihugo omwâmi aburhwa muluzi, n'abarhambo balye amango gakwanine, kuderha mpu babone emisi, ci arhali mpu banywe. ¹⁸Okuba ntabiruba kunarhume omutungo gwahonongoka n'okubula cakombêra kunarhume enyumpa yaloba. ¹⁹Ci kwone mpu ntaye bahanzize okusheka nk'ali oku cibo! mpu amamvu ye mushagalusa! mpu n'ogwerhe igerha erhi ntaco arhagwerhi! ²⁰Orhahira okasigira mwâmi enfûlago, ciru akaba omu nkengêro orhahîra, orhahehêreraga omugale, ciru akaba omu lwawe oli, bulyala akanyunyi kanahêke emyanzi, n'okubâ omwanzi gujira ebyubi.

Kohelet/Ecclesiastes 10

זָבֹובֵי מוֹת יִבְאִישׁ יִבְיַע שָׁמֶן רוֹקֵחַ יִקֵּר מִחֲכָמָה מִכְּבוֹד סְכָלוֹת מְעוֹט:¹
לֵב חֲכָם לִימִינוֹ וְלֵב כְּסִיל לְשִׂמְאָלוֹ:²

וגם-בדרך קשהסכל הלה לבו חסר ואמר לכל סכל הוא: ³
 אם-רוח המושל תעלה עליך מקומה אל-תנח כי מפא ינים חטאים גדולים: ⁴
 יש רעה ראיתי תחת השמש כשגגה שיצא מלפני השליט: ⁵
 נתן הסכל במרומים רבים ועשירים בשפל ישבו: ⁶
 ראיתי עבדים על-סוסים ושירים הלכים כעבדים על-הארץ: ⁷
 חפר גומץ בו יפול ופרץ גדר ישכנו נחש: ⁸
 מפיע אבנים יעצב בהם בוקע עצים יסכן בם: ⁹
 אם-קהה הברזל והוא לא-פנים קלקל וחלים יגבר ויתרון הכשיר חכמה: ¹⁰
 אם-ישך הנחש בלוא-לחש ואין יתרון לבעל הלשון: ¹¹
 דברי פי-חכם חן ושפתות כסיל תבלענו: ¹²
 תחלת דברי-פיהו סכלות ואחרית פיהו הוללות רעה: ¹³
 והסכל ירבה דברים לא-ידע האדם מה-שיהיה ואשר יהיה מאחריו מי יגיד לו: ¹⁴
 עמל הכסילים תיגענו אשר לא-ידע ללכת אל-עיר: ¹⁵
 אי-לה ארץ שמלפך גער ושירה בבקר יאכלו: ¹⁶
 אשרי ארץ שמלפך בן-חורים ושירה בעת יאללו בגבורה ולא בשתי: ¹⁷
 בעצלותים ימך המקרה ובשפלות ידים ידלף הבית: ¹⁸
 לשחוק עשים לחם וין ישמח חיים והנסוף יענה את-הפל: ¹⁹
 גם במדעך מלך אל-תקלל ובחדרי משכבך אל-תקלל עשיר ²⁰
 כי עוף השמים יולך את-הקול ובעל הכנפים יגיד דבר:

11

¹ Kweba omugati gwawe oku mishi, wazinda erhi washubigurhola. ² Obegere bantu nda erhi munani bulyala orhamanyiri buhanya buci bwakayisha hano igulu. ³ Ebitu bikayunjula nkuba, binayidubulire oku idaho. N'omurhi gukakulumba, njira nyanya erhi njira idako gulya murhi ho gunahwera halya gwahongokeraga. ⁴ Osingiriza empusi arhamira, lolêreza ebitu a rhasarula. ⁵ Nka kula orhishi enjira y'empusi, orhishi n'amahwe g'omukazi ôli izimi, kwo orhakanamanya n'omukolo gwa Nyamuzinda orhegeka byoshi. ⁶ Sêzi oyanke emburho yawe oyimire na bilingo orhayôrhaga kwone. Bulyala muli ebyo byombi, orhamanyiri ciguma cakubera; akanaba byombi-byombi bihisize haguma omu bwinja.

Obukulu n'oburho

⁷ Omushi guyinjija, n'amasu gasima gabone izuba. ⁸ Omuntu akalama myaka minji, akwanine ayikolêse yoshi, akengere n'oku ensiku z'omudumbi zabà nyinji; ngasi hyayishe erhi na kalengane. ⁹ We mwana osime obu ociri musole, onacishinge ensiku ociri murho oshimbe enjira omurhima gukuhire, n'enyifinjo amasu gakuyeresire. Ci kwone omanyè oku muli ebyo byoshi, Nyamuzinda akuhamagala omu lubanja. ¹⁰ Okule oburhe omu murhima ohêke kuli n'omubiri gwawe ogurhenzekwo ngasi mababale. Ci kwone abusole n'ensiku z'emviri nyêru, byoshi kunali kurhebwa.

Kohelet/Ecclesiastes 11

שלח לחמה על-פני המים כי-ברב הימים תמצאנו: ¹
 תן-חלק לשבעה וגם לשמונה כי לא תדע מה-יהיה רעה על-הארץ: ²
 אם-מלאו העבים גשם על-הארץ ויקו ואם-יפול עץ בדרום ואם בצפון מקום שיפול העץ שם יהוא: ³
 שמר רוח לא יזרע ורעה בעבים לא יקצור: ⁴
 כאשר אינה יודע מה-דרך הרוח כעצמים בבטן המלאה ככה לא תדע את-מעשה האלהים אשר יעשה את-הפל: ⁵
 בבקר זרע את-זרעך ולערב אל-תנח ירך כי אינה יודע אי זה יקשר הזה או-זה ואם-שביהם כאחד טובים: ⁶
 ומתוך האור וטוב לעינים לראות את-השמש: ⁷
 כי אם-שנים הרבה יהיה האדם בכלם ישמח ויזכר את-ימי החשך כי-הרבה יהיו כל-שגא הבל: ⁸
 שמח בחור בילדותיך ויטיבך לבך בימי בחורותך והלך בדרך לבך ובמראי עיניך ⁹
 ודע כי על-כל-אלה יביאך האלהים במשפט: ¹⁰
 והסר מעל מלכך והעבר רעה מבשגך כי-הילדות והשחרות הבל: ¹⁰

12

¹ Onakazikengêra omulemi wawe ensiku ociri murho, oku ensiku mbi zi rhaciyisha, n'oku erhaciyisha erya myaka wayishiderha erhi «ntayirikwo eyo». ² Onakazimukengêra oku izuba n'omushi, omwezi n'enyenyèzi birhacija mwo omwizimya; n'oku ebitu birhacigaluka n'enkuba yahumbuka. ³ Okazimukengêra

olusiku abalanzi b'enyumpa bageramwo omusisi, olusiku abalume bazibu-zibu bagombamwo lulya abakazi balekamwo okushwa, bulyala omūshi gwamahorha aha kabonezo, ⁴ n'olumvi lukola luyigale emuhanda; amango olwanjikwa lurhacivuga, amango akanyunyi karhacilyogôla, n'amango abimbiza bahulika, ⁵ galya mango abantu barhinya okusôka, banagaliyahagira omu njira. Amango omulehe guyasa, n'oluzige luyigurhe n'amango omurhi gw'entoborhobo gujakwo ecirhumbwe, galya mango omuntu aja ebwa nyumpa yâge y'ensiku n'amango. N'abalasi bajinduluke omu muhanda; ⁶ embere ehigozi hy'amarhale hitwike, embere itara ly'izahabu libereke, embere akabindi kaberekere aha iriba, embere omugozi gw'adôma gutwikire omu iriba; ⁷ n'e mbere akatulo kashubire omu idaho nk'oku kanarhengagamwo, n'obuzîne emwa Nyamuzinda wabuhânaga^f. ⁸ Busha-busha mâshi, gwarhi Koheleti, byoshi busha!

Okushwinja

⁹ Kurhaderhwa kwôhe oku Koheleti àli murhimanya, ci kandi ayigîrize obumanye; ayanka ahira oku munzani, agerekanya anakubûla migani minji. ¹⁰ Koheleti àli alonzize okuyandika emyanzi minunu n'okusiriba bwinja enkengêro z'okunali. ¹¹ Ebinwa by'abarhimanya kwo biri nka kababo, kwo biyôrha nka birhi bigwike, kulonza obwôloke bw'obuso bwâge kurhuma lungere abikolêsa. ¹² Kulusha aho, mwana wâni, oyôrhe omanyire oku okujira ebitabu bubà bushanja burhayunjula, n'oku amasomo manji ganarhamye omubiri. ¹³ Okushwinja emyanzi: byoshi biyumvikine. Orhinye Nyamuzinda onashimbe amarhegeko gâge, bulya gwo mukolo gwa ngasi muntu. ¹⁴ Kulya kuba ebijiro byoshi, Nyamuzinda anabihêke omu lubanja, na kandi anabone na ngasi hifulike, hibè hinja hibè hibi.

Kohelet/Ecclesiastes 12

וְזָכַר אֶת-בְּוֹרְאָיו בְּיָמָיו בְּחַוֵּרְתֵּיךָ עַד אֲשֶׁר לֹא-יָבֹאוּ יְמֵי הַרְעָה וְהִגִּיעוּ שָׁנָיִם אֲשֶׁר תֹּאמַר אֵין-לִי בָהֶם חֶפְצִי: ¹
 עַד אֲשֶׁר לֹא-תִחַשֵׁךְ הַשֶּׁמֶשׁ וְהָאֹר וְהַיָּרֵחַ וְהַכּוֹכָבִים וְשָׁבוּ הָעֵבִים אַחַר הַגִּשְׁמִים: ²
 בַּיּוֹם שִׁזְעוּ שִׁמְרֵי הַבַּיִת וְהִתְעוּתוֹ אֲנָשֵׁי הַחַיִל וּבְטִלּוֹ הַטְּחִנוֹת כִּי מֵעַט וְחִשְׁכוּ הָרָאוֹת בְּאַרְבּוֹת: ³
 וְסָגְרוּ דְלֹתֵיהֶם בַּשּׁוֹק בְּשִׁפְלֵי קוֹל הַטְּחִנָּה וְיָקוּם לְקוֹל הַצִּפּוֹר וְיִשְׁחוּ כָל-בְּנוֹת הַשִּׁיר: ⁴
 גַּם מִגְבֵּה יֵרָאוּ וְסִתְחַתִּימִם בְּדָרָה וְיִגְאֹץ הַשִּׁקָּד וְיִסְתַּבֵּל הַחֲגָב וְתִפְרֹה הָאֲבִיוֹנָה: ⁵
 כִּי-הֲלֹךְ הָאָדָם אֶל-בֵּית עוֹלָמוֹ וְסָבְבוּ בַשּׁוֹק הַסִּפְדִּים: ⁶
 עַד אֲשֶׁר לֹא-יִרְחַק חֶבֶל הַכֹּסֶף וְתִבְרַץ גְּלֵת הַזָּהָב וְתִשָּׁבֵר כָּד עַל-הַמְּבֹזֵעַ וְנִרְץ הַגִּלְגָּל אֶל-הַבּוֹר: ⁷
 וְיִשָּׁב הָעַפָּר עַל-הָאָרֶץ כְּשֶׁהִיָּה וְהַרְיוּחַ תִּשָּׁוֵב אֶל-הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר נִתְּנָה: ⁸
 הַבֵּל הַבְּלָיִם אָמַר הַקּוֹהֶלֶת הַכֹּל הַבָּל: ⁹
 וַיִּתֵּר שָׁהִיָּה קֹהֶלֶת חֲכָם עוֹד לִמְדַד-דַּעַת אֶת-הָעָם וְאֶזְנֵן וְחִקֵּר תִּקְוֹן מְשָׁלִים הַרְבֵּה: ¹⁰
 בִּקֵּשׁ קֹהֶלֶת לִמְצֹא דְבָרֵי-חֶפְצִי וְקִתְּוֵב יִשְׂרָאֵל דְּבָרֵי אֶמֶת: ¹¹
 דְּבָרֵי חֲכָמִים כְּדָרְבָנוֹת וְכַמְשִׁמְרוֹת נְטוּעִים בְּעֵלֵי אֶסְפוֹת נִתְּנוּ מִרְעֵה אֶחָד: ¹²
 וַיִּתֵּר מִהֵמָּה בְּנֵי הַזָּהָר עֲשׂוֹת סִפְרִים הַרְבֵּה אֵין לָךְ וְלֵהֵג הַרְבֵּה יִגְעַת בָּשָׂר: ¹³
 סוֹף דְּבַר הַכֹּל נִשְׁמַע אֶת-הָאֱלֹהִים יִרָא וְאֶת-מִצּוֹתָיו שְׁמוֹר כִּי-זֶה כָל-הָאָדָם: ¹⁴
 כִּי אֶת-כָּל-מַעֲשֵׂה הָאֱלֹהִים יִבֹּא בְּמִשְׁפָּט עַל כָּל-נִעְלָם אִם-טוֹב וְאִם-רָע: ¹⁴

^f12.7 Ngasi kantu koshi ojira karhenga omu idaho, mwo kananashubire. ci kwone omuntu ajira akantu karharhenga omu idaho. Ako kantu karhengaga emwa Nyamuzinda, yo kananashubire (Lola 3, 20-21).